

СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ПЛЕМІННОГО ВІВЧАРСТВА УКРАЇНИ

Л. В. Жарук, кандидат економічних наук
старш. наук. співроб.

ORCID: 0000-0002-0836-7400

Інститут тваринництва степових районів імені М. Ф. Іванова
«Асканія-Нова» - Національний науковий селекційно-генетичний
центр з вівчарства
вул. Соборна, 1, смт Асканія-Нова, Каховський р-н,
Херсонська обл., 75230, Україна
e-mail: ascitsr_priemnaya@ukr.net

Надійшла 10.05.2022

Мета. Дослідити сучасний стан племінного вівчарства України, визначити проблемні питання та шляхи їх вирішення. Дати економічне обґрунтування збереження та розвитку вівчарства шляхом забезпечення реалізації потенціалу племінних підприємств. **Методи.** При дослідженні використані методи економічного аналізу: статистико-економічним, моделювання, розрахунково-конструктивним та іншими. Для розрахунків було залучено дані загальнодержавної звітності за 2018-2020 роки та інтернетресурси. **Результати.** Сучасне племінне вівчарство України на 70% зорієнтоване на вирощування племінних овець м'ясного, м'ясо-вовнового напрямку для виробництва баранини, що свідчить про його переорієнтацію з вовнового напрямку на м'ясний та м'ясо-вовновий. Наявне поголів'я племінних вівцематок дозволяє отримати 12,0 тис. голів племінного молодняку, для з подальшим використанням для якісного поліпшення товарного поголів'я овець України.

Вивчення економічного стану племінних підприємств свідчить, що витрати на утримання однієї віці становлять від 1500 грн до 3500 грн в залежності від зони їх розведення. Найменшими витратами відрізняється західний регіон, що обумовлено здебільшого системою утримання овець, та дешевшими пасовищними кормами. У зоні інтенсивного землеробства витрати становлять більше 3000 грн на голову.

Враховуючи те, що в середньому в Україні реалізують 40

племінних тварин на кожні 100 племінних вівцематок, а племінних баранів лише одна голова на 100 вівцематок, то надходжень від племінної продукції недостатньо для відшкодування витрат на їх вирощування.

Малі обсяги реалізації племінного молодняка є наслідком високих цін на продукцію та низькою купівельною спроможністю суб'єктів господарювання. Слід зазначити, що останнім часом попит на племінних овець зростає, але лише на ярки і вівцематок. Таким чином, дефіцит коштів для покриття витрат на утримання овець становить 1200-1800 грн у перерахунку на кожну вівцематку, що призводить до збитковості галузі на рівні 40-50%. **Висновки.** Беззбиткове ведення племінного вівчарства України можливе за рахунок застосування ринкових підходів щодо реалізації продукції, оптимізації структури витрат та використання державних важелів.

Ключові слова: племінне вівчарство, потенціал, реалізація, ринок, витрати, рентабельність, прибуток.

DOI: <https://doi.org/10.33694/2617-0787-2022-1-15-18-26>

UDC 631.15:636.32/38

PEDIGREE SHEEP BREEDING STATE and its PROBLEMS in UKRAINE

L. V. Zharuk, Candidate of Economics Sciences,
Senior Researcher

ORCID: 0000-0002-0836-7400

“Ascania Nova” Institute of Animal Breeding in the Steppe Regions
named after M. F. Ivanov - National Scientific Selection-Genetics

Center for Sheep Breeding

1, Soborna Street, Askania Nova, Kakhovka district,

Kherson region, 75230, Ukraine

e-mail: ascitsr_priemnaya@ukr.net

Aim. To explore the current state of pedigree sheep breeding in Ukraine, to identify problematic issues and ways to solve them were the tasks of this article. Also the giving an economic justification for the preservation and development of sheep breeding by ensuring the realization of breeding enterprises potential were studied. **Methods.** The

study used methods of economic analysis: statistical and economic, modeling, design and construction, and others. For calculations, the data of nationwide reporting for 2018-2020 and Internet resources were used. Results. Modern pedigree sheep breeding in Ukraine is 70% focused on growing pedigree meat sheep, meat-and-wool direction for the production of mutton. This fact testifies to the reorientation of the industry from the wool direction to meat and meat-and-wool. The available livestock of breeding ewes makes it possible to obtain 12.0 thousand heads of breeding young animals, with its subsequent use for the qualitative improvement of the marketable livestock of sheep in Ukraine.

The study of the economic condition of breeding enterprises indicates that the cost of maintaining one sheep ranges from 1500 UAH up to 3500 UAH depending on their breeding area. The western region has the lowest costs. This is mainly due to the system of keeping sheep, and cheaper pasture fodder. In the zone of intensive agriculture, the costs are more than 3000 UAH for one animal.

Given that, on average, 40 breeding animals are sold in Ukraine for every 100 breeding ewes, and there is only one breeding rams for every 100 ewes, the proceeds from breeding products are not enough to reimburse the costs of their rearing.

Small sales volumes of young breeding animals are the result of high product prices and low purchasing power of business entities. It should be noted that recently the demand for breeding sheep has been growing, but only for ewe-lambs and ewes. Thus, the deficit of funds to cover the costs of keeping sheep is 1200-1800 UAH in terms of each ewe, which leads to the industry unprofitability at the level of 40-50%.

Conclusions. *Break-even management of pedigree sheep breeding in Ukraine is possible through the use of market approaches to the sale of products, optimization of the cost structure and the use of government levers.*

Keywords: pedigree sheep breeding, potential, realization, market, expenses, profitability, profit.

DOI: <https://doi.org/10.33694/2617-0787-2022-1-15-18-26>

Збереження галузі вівчарства для України має стратегічне значення у зв'язку з глобальними кризовими явищами щодо насичення ринку високоякісними, корисними та екологічно чистими продуктами харчування. Економічний механізм держави в пореформений період не спрацював на користь розвитку сільськогосподарського виробництва, в тому числі й вівчарства.

Проте Г. І. Лукіна стверджує, що економічні процеси, пов'язані з відродженням галузі, стають можливі за умови фінансового забезпечення господарств з розведення овець [1].

Потенціал фінансово міцних підприємств слід розглядати як здатність використовувати різні шляхи для прибуткового ведення господарства.

Актуальність поставленої проблеми ставить на порядок денний пошук резервів для формування ресурсного потенціалу галузі вівчарства як економічної системи, спроможної забезпечити розширене відтворення стада овець в ринкових умовах. Тому метою досліджень було економічне обґрунтування збереження та розвитку вівчарства шляхом забезпечення реалізації потенціалу племінних підприємств.

Матеріал і методика досліджень. Для вдосконалення механізму економічного стимулювання та нормативно-правового забезпечення розвитку племінного вівчарства проведено аналіз ресурсного потенціалу провідних племінних господарств України. Для розрахунків було залучено дані загальнодержавної звітності та інтернет ресурси.

Предметом досліджень є механізм відродження племінного вівчарства як прибуткової галузі. Робота виконувалася методами економічного аналізу: статистико-економічним, моделювання, розрахунково-конструктивним та іншими.

Результати досліджень. Племінне вівчарство України – це унікальні генофонди різних напрямів продуктивності, в основному вітчизняного походження, адаптовані до умов середовища.

Спостереження показали, що в Україні збережено генофондні стада 12 порід овець, які утримуються в 28 суб'єктах племінної справи. Загальна чисельність племінного поголів'я становить біля 28,4 тис. гол., у тому числі вівцематок близько 17,0 тис. голів (таблиця 1).

Як свідчать дані таблиці 1 в останні роки спостерігається розширення переліку напрямів продуктивності вирощуваного племінного поголів'я, що диктується вимогами ринку. На сьогодні найбільшим попитом користується та є найбільш ліквідною високоякісна баранина та овеча бринза.

В Україні в 2020 році утримувалося 2413 голів племінних овець м'ясних порід та 4911 голів м'ясо-вовнових в дванадцяти суб'єктах племінної справи, що становило 25% від загальної чисельності племінного поголів'я овець.

М'ясні породи овець представлені породами дорпер, мериноландшаф, а також вітчизняною придніпровською м'ясною

Таблиця 1. Поголів'я племінних вівцематок в розрізі напрямів продуктивності, голів

Зона	Всього, гол.	В тому числі за напрямом продуктивності						
		тонкорунні	напівтонкорунні	грубововнові	шубні	смушкові	м'ясні	молочні
Степ	12265	2633	3105	-	1906	2575	2046	-
Лісостеп	14671	2447	696	-	10112	769	367	280
Полісся	1398	288	1110			-	-	-
Карпати	108			108				-
Разом	28442	5368	4911	108	12018	3344	2413	280

Джерело: [2]

породю, м'ясо-вовнові в основному асканійською м'ясо-вовною породою овець з кросбредною вовною. Набуло розширення племінного поголів'я шубних порід зокрема багатоплідної романівської породи, використання якої також вирішує проблеми наповнення ринку м'ясом овець. В Хмельницькій області створено племінний репродуктор романівської породи овець з поголів'ям понад десять тисяч голів, що становить третину усього племінного поголів'я України. Враховуючи, що в Хмельницькій області також створено племінний репродуктор з розведення молочних овець породи лакон з поголів'ям 280 гол., в тому числі 160 вівцематок.

Аналіз показує, що племінне вівчарство України, враховуючи племінне поголів'я романівської породи, на 70% зорієнтоване на виробництво баранини, що вказує на повну переорієнтацію вівчарства України з вовнового напрямку на м'ясний та м'ясо-вовновий. В подальшому необхідно, використовуючи племінний потенціал, проводити якісне поліпшення товарного поголів'я овець. Наявне поголів'я племінних вівцематок дозволяє отримати 12,0 тис. голів племінного молодняка, в тому числі понад вісім тисяч м'ясного та м'ясо-вовнового напрямку, для покращення якісного складу вівчарства України. За останні три роки в Україні налічувалося більше шестисот тисяч голів овець, в тому числі більше 250 тис. голів, яких використовують для виробництва мяса. Для забезпечення якісного поліпшення товарного стада овець м'ясного напрямку продуктивності наявного племінного поголів'я не достатньо і необхідно шукати економічні важелі для розширення бази племінного вівчарства.

Вивчення економічного стану племінних підприємств показало, що витрати на утримання однієї вівці становлять від 1500 грн до

3500 грн в залежності від зони їх розведення. Найменшими витратами відрізняється західний регіон, що обумовлено здебільшого системою утримання овець, та дешевших кормах. В зоні інтенсивного землеробства витрати становлять більше 3000 грн на голову.

Загальні витрати на утримання племінного поголів'я України в середньому за три роки склали 70,0 млн грн. В структурі витрат оплата праці становить 20%, корми – 60, електроенергія – 2, амортизація – 5, засоби захисту тварин – 4, інші – 9%. Виручка від реалізації всієї продукції (вовна, племпродаж, м'ясо) складає 34,3 млн грн. Рівень рентабельності племінного вівчарства в середньому за 2018-2020 роки склав мінус 47%.

Специфіка економічної діяльності племінних господарств полягає в тому, що 90% виробничих витрат галузі повинно відшкодуватися за рахунок реалізації племінних тварин.

Досвід племінних господарств України свідчить, що реальні витрати на утримання вівцематки з ягням, на рівні вимог до суб'єктів племінної справи, повинні становити понад 6000 грн. В той час, як виручка від реалізації продукції, одержаної від неї, при вирощуванні одного ягняти, за існуючими цінами, становитиме: за вовну вівцематки і її потомства – 150 грн, за приріст потомства реалізованого на м'ясо 1800 грн, для племінного використання – 3150 грн, тобто виручка не покриває витрати.

За умови реалізації усіх вирощених для продажу племінних тварин (12,0 тис. голів вагою 50 кг та за ціною 120 грн/кг) можливе досягнення рівня беззбитковості.

З метою пошуку резервів підвищення ефективності галузі племінного вівчарства було проведено вивчення товарності племінної продукції суб'єктів племінної справи, проаналізовано фактичний стан реалізації племінних тварин основних порід України. У дослідженні використані дані племінних господарств з розведення порід овець (табл. 2).

Аналіз таблиці показує, що в середньому в Україні реалізують 40 племінних тварин на кожні 100 племінних вівцематок, і лише один баран, то надходжень від племінної продукції недостатньо для відшкодування витрат на її вирощування.

Малі обсяги реалізації племінного молодняка є наслідком високих цін на продукцію та низькою купівельною спроможністю суб'єктів господарювання. Слід зазначити, що останнім часом попит на племінних овець зростає, але лише на ярк і вівцематок. Таким чином, дефіцит коштів для покриття витрат на утримання овець становить 1200-1800 грн у перерахунку на кожну вівцематок, що

призводить до збитковості галузі на рівні 40-50%.

Виходячи із зазначеного, з метою збереження племінного поголів'я овець, необхідно спрямувати зусилля на забезпечення реалізації потенціалу племінних підприємств.

Таблиця 2. Реалізації племінних овець в розрізі напрямів продуктивності

№ з/п	Суб'єкти племінної справи ПЗ, ПР	Поголів'я овець, гол		Отримано приплоду, гол.	Вирощено для реалізації на плем'я гол.	Реалізовано на плем'я гол.		% реалізації
		всього	в т.ч. маток			всього	в т.ч. барани	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Тонкорунні породи								
1	ДГДГ «Асканійське» ПЗ	1436	1075	1040	435	135	37	31
2	ДГДГ «Асканія-Нова» ПЗ	440	309	241	142	32	7	23
3	ДП ДГ «Гонтарівка» ПЗ	1028	504	644	450	98	8	22
4	ТОВ «АФ «Маяк»	601	496	555	275			
Напівтонкорунні породи								
5	ДП ДГ «Асканія-Нова» ПЗ	1693	1008	1090	520	-	-	-
6	ТОВ «Агрофірма Брусилів» ПЗ	840	800	750	400	-	-	-
7	ФГ «Дана» ПР	265	253	263	154	42	-	27
8	СФГ «Нива»	801	607	560	300	60	17	20
9	ТОВ «Кара-Марін»	536	500	490	290	35	20	12
М'ясні породи								
10	ТОВ «Імпортно-експортна компанія «ТОРГДІАЛ» ПР	189	75	86	47	17	3	36
11	ТОВ «КОЛОС» ПР	1452	403	790	305	25	25	8
12	ФГ «Агро-Дан 2006» ПР	178	151	193	165	15	15	9

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Смушкові породи								
13	ДПДГ «Асканія-Нова» ПЗ	588	423	485	305	-	-	-
14	ТОВ «Бородіно-А» ПЗ	1987	1433	1223	873	-	-	-
15	ФГ «Вівчарик» ПР	335	268	300	120	51	7	14
Шубні породи (романівська)								
16	Паляниця А.С. ФОП	10112	5840	11680	7230	6088	-	84
17	ТОВ «Україна ІС»	1406	640	1030	277	32	32	12
Молочні породи								
18	ТОВ «ГЕОЗЕМ-МАКАРІВ»	280	160	204	180	10	10	6
Інші породи								
	ВСЬОГО по Україні	28442	16842	21624	12400	6940	241	56

Джерело: [2]

Основними заходами на шляху вирішення даної проблеми є:

- зниження витрат на утримання поголів'я. Структура витрат показує, що основна затратна стаття – це корми, від 60 до 70%. Здешевлення виробництва кормів та оптимізація умов годівлі (випасання) дозволять знизити витрати на вирощування племінного молодняка овець;

- оптимізація структури стада племінних овець по періодах вирощування. По кожному племінному підприємству необхідно розробити схему переміщення тварин згідно технологічних вимог, з жорстким відбором тварин, що забезпечить своєчасне бракування та зменшить витрати;

- реалізація після відлучення некондиційного молодняка овець на м'ясо;

- укладання форвардних контрактів на вирощування племінних тварин означених кондицій у визначені терміни, що дозволить спланувати необхідну кількість вирощуваного племінного молодняка і вчасно мінімізувати витрати.

Розвиток племінного вівчарства на засадах самофінансування в сучасних економічних умовах, навіть при реалізації зазначених вище заходів, не забезпечить прибуткове ведення галузі. Аналіз її

фінансового стану переконливо свідчить, що відновити вівчарство, як важливу галузь національної економіки, без створення державних важелів для заохочення виробників племінної продукції на сьогодні неможливо.

Висновки. 1. В Україні відбулося розширення переліку напрямів продуктивності вирощуваного племінного поголів'я, що диктується вимогами ринку.

2. Племінне вівчарство України на 70% зорієнтоване на виробництво баранини, що вказує на повну переорієнтацію вівчарства України з вовнового напрямку на м'ясний та м'ясо-вовновий.

3. Для забезпечення якісного поліпшення товарного стада овець м'ясного напрямку продуктивності наявного племінного поголів'я не достатньо і необхідно шукати економічні важелі для розширення бази племінного вівчарства. Беззбиткове ведення племінного вівчарства України можливе за рахунок застосування ринкових підходів щодо реалізації продукції, оптимізації структури витрат та використання державних важелів.

Список використаної літератури

1. Лука Г. І. Стан та проблеми розвитку вівчарства в Україні. *Економіка АПК*. 2005. № 3. С. 37–41.

2. Офіційний сайт Державного комітету статистики URL: [//www.ukr.stat.gov.ua/](http://www.ukr.stat.gov.ua/).

References

1. Lukina, H.I. (2005). Stan ta problemy rozvitku vivcharstva v Ukraine [State and problems of sheep breeding development in Ukraine]. *Ekonomika APK – Economics of AIC*, 3, 37–41 [in Ukrainian].

2. Ofitsiyniy sait Derzhavnoho komitetu statystyky [Official site of the State Statistics Committee]. URL: [//www.ukr.stat.gov.ua/](http://www.ukr.stat.gov.ua/).